

NHỮNG ẤN TƯỢNG SÂU ĐẬM VỀ ĐỒNG CHÍ PHAN VĂN ĐÁNG

NGUYỄN MINH TRIẾT

Nguyên Chủ tịch nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Tóm tắt: Đồng chí Phan Văn Đáng, tức Hai Văn (1918-1997), sinh trưởng trong một gia đình giàu truyền thống yêu nước tại xã Mỹ Lộc, huyện Tam Bình, tỉnh Vĩnh Long. Đồng chí đã có nhiều cống hiến cho sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tại Hội thảo khoa học Kỷ niệm 100 năm ngày sinh đồng chí Phan Văn Đáng¹, nguyên Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết đã có bài tham luận nêu lên phẩm chất cao đẹp và những cống hiến của đồng chí Phan Văn Đáng về công tác dân vận, công tác giáo dục toàn dân và đào tạo đội ngũ cán bộ trẻ; nêu cao tinh thần cảnh giác cách mạng; về xây dựng Đảng và công tác tổ chức cán bộ;... Tạp chí Lịch sử Đảng trân trọng đăng tải bài tham luận này.

Từ khóa: Phan Văn Đáng; Hai Văn; ấn tượng sâu đậm

Anh Hai Văn lớn hơn tôi gần hai con giáp. Xét về tuổi đời, đối với tôi, anh thuộc vào hàng cha, chú. Là một trong những nhà lãnh đạo hàng đầu của Trung ương Cục miền Nam trong suốt thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, nhưng anh sống bình dị, chan hòa với cán bộ, đảng viên nên rất dễ gần, dễ mến. Ở anh, trong mối quan hệ giao tiếp với mọi người, không hề có sự phân biệt đối xử về tuổi tác, chức vụ và quá trình công tác. Ngay từ những tháng năm sống ở “R” tại Chiến khu Bắc Tây Ninh, lớp trẻ chúng tôi vẫn thân mật gọi là “anh Hai”, “chú Hai”.

Điều để lại ấn tượng đẹp trong ký ức tôi là một đồng chí Phó Bí thư Trung ương Cục miền Nam trực tiếp phụ trách lĩnh vực công tác trọng yếu của Đảng-công tác tổ chức cán bộ, song anh Hai Văn không phải là con người gò bó, khô khan. Có lẽ, do đã từng lăn lộn trong quần chúng và gần bó máu thịt với đồng bào, nên cách giao tiếp của anh

thật bình dân, giản dị. Những đức tính đáng quý này cộng với gương mặt thông minh, tuấn tú và nụ cười đôn hậu, khiến anh tạo được sức hút đối với anh em, đồng chí, bạn bè.

Nhớ lại thời đó, lúc giảng bài trong các lớp học hoặc báo cáo, thuyết trình ở những nơi hội họp, anh Hai Văn thường có lối diễn đạt hấp dẫn-lúc thì êm ái như đang tâm sự với người thân, khi thì phát biểu sôi nổi, hùng hồn như thôi thúc người nghe xông lên phía trước. Lắm lúc, anh còn chêm vào những câu chuyện có tính chất khôi hài, nhằm đem lại cho người nghe những phút giây thư giãn. Thêm một điều đáng để cho chúng tôi học tập ở anh Hai Văn tuy là một cán bộ lãnh đạo nhưng không khi nào anh dùng lời lẽ “đao to búa lớn” đối với cấp dưới hoặc người đang đối thoại với mình.

Gần 40 năm đã trôi qua, giờ đây hồi tưởng lại những lần nghe anh Hai Văn nói chuyện giữa rừng, tôi vẫn còn thích thú. Vì nắm vững đường

Hội thảo khoa học: “Đồng chí Phan Văn Đăng-Những dấu ấn trong cuộc đời và sự nghiệp cách mạng”, ngày 16-10-2018

lỗi quần chúng và thấu suốt quan điểm của Đảng về công tác dân vận, lại theo dõi sát sao và kịp thời nắm bắt thực tiễn hoạt động ở các chiến trường, nên trong nhiều cuộc họp anh đã tổng kết được những bài học kinh nghiệm sống động có giá trị cả về lý luận và thực tiễn nhằm định hướng đúng đắn đề tổ chức thực hiện những nhiệm vụ chính trị, quân sự cấp bách của Đảng ở miền Nam trong thời điểm ấy như: vấn đề phát động quần chúng tại chỗ nổi dậy trong vùng kìm kẹp, vùng áp chiến lược, vùng tôn giáo, vùng đồng bào Công giáo miền Bắc di cư; phá thế kìm kẹp, phá áp chiến lược, chuyển áp, chuyển vùng, đòi địch phải giải quyết quyền lợi dân sinh, dân chủ, v.v.

Điều khiến cho cánh thanh niên chúng tôi hồi đó cảm thấy thực sự “tâm phục, khẩu phục” là được tiếp thu sự huấn thị của anh Hai Văn qua những lần làm việc với Đoàn Thanh niên và nghe anh phát biểu ý kiến chỉ đạo tại Đại hội Đoàn toàn miền Nam lần thứ hai vào đầu mùa Xuân năm

1973, khi Hiệp định Pari về việc chấm dứt chiến tranh, lập lại hòa bình ở Việt Nam vừa được ký kết. Anh đã “gãi đúng chỗ ngứa” của lớp thanh niên lúc bấy giờ, là khao khát muốn được nghe sự phân tích thấu đáo về vấn đề thời sự nóng bỏng xung quanh âm mưu của địch và những chủ trương của Đảng sau khi ký Hiệp định Pari. Dưới ánh sáng Nghị quyết Bộ Chính trị và Chỉ thị của Trung ương Cục miền Nam, với những lý luận rất thuyết phục, anh Hai Văn khẳng định: mặc dù tình thế chung buộc kẻ thù phải ký Hiệp định Pari, nhưng chúng vẫn nuôi hy vọng giành thắng lợi với chiến lược “Việt Nam hóa chiến tranh”. Vì vậy, không thể có sự nhận thức mơ hồ và ảo tưởng về việc địch sẽ thi hành Hiệp định một cách nghiêm chỉnh. Bất kể trong tình huống nào, lực lượng chính trị và vũ trang của ta phải mạnh và luôn luôn sẵn sàng chiến đấu. Nếu địch gây hấn, lật lọng, nhất định phải giáng trả chúng thích đáng. Những lập luận có cơ sở khoa học đó của anh được thực tiễn trên

chiến trường chứng minh, làm cho chúng tôi thấm thía. Rõ ràng, sau Hiệp định Pari, địch càng ngoan cố và quyết liệt trên khắp các vùng-nhất là ở vùng nông thôn. Chúng đã gây cho phong trào cách mạng nhiều khó khăn, tổn thất. Nhưng nhờ có sự chỉ đạo của Trung ương Cục, sự chủ động của các địa phương, nên chúng ta đã ngăn chặn được âm mưu của địch và tiến lên giành thắng lợi quyết định vào ngày 30-4-1975.

Sau ngày miền Nam giải phóng, trong thời gian tôi làm Bí thư Tỉnh ủy Sông Bé, anh Hai Văn có xuống địa phương để thăm anh em chúng tôi mấy lần. Quen cách sống dân dã, luôn luôn hòa nhập với cán bộ, chiến sĩ và đồng bào trong thời kỳ cách mạng dân tộc dân chủ, lần nào cũng vậy, khi lên Sông Bé, anh đến tận nhà thăm tôi, hỏi thăm mọi mặt sinh hoạt và thân tình căn dặn chúng tôi điều này điều nọ. Tình cảm thân thương như cha con, chú cháu và anh em trong gia đình, khiến cho chúng tôi càng thêm quý mến anh bội phần.

Biết anh là người sống cởi mở, thân tình, nên mỗi khi lên vùng đất Thủ (Thủ Dầu Một), tôi đều tổ chức để anh gặp mặt một số đồng chí cán bộ lão thành chí cốt cùng nhau hàn huyên tâm sự, “ôn cố tri ân”. Những lần gặp gỡ đó anh Hai rất vui và để lại nhiều kỷ niệm đẹp không bao giờ quên được.

Ở Sông Bé, lâu lâu thấy nhớ, tôi tranh thủ lên Thành phố Hồ Chí Minh để thăm anh Hai. Mỗi lần gặp, tôi lại học hỏi thêm ở anh nhiều điều bổ ích qua những lời tâm sự, nhắc nhở, dặn dò. Những năm cuối đời, thể lực anh bị suy kiệt do tuổi tác

ngày càng cao. Dầu vậy, anh không hề bị phai nhạt khí chất trẻ trung, tươi tắn trong tâm hồn. Nhiều khi gặp chúng tôi, anh kể cho nghe những chuyện vui bông đùa như để tìm những niềm vui trước áp lực nặng nề của bệnh tật tuổi già, vừa để khuyến khích mình và răn người.

Là một “bạch đầu quân” suốt đời sâu nặng nghĩa tình với đồng bào và đồng đội, nên trong cuộc sống tình cảm của anh Hai Văn không có chỗ trống để cho sự thiếu vắng anh em, đồng chí, bạn bè. Một sự việc khiến tôi không bao giờ quên được, đó là lần tôi gọi điện báo trước cho anh biết là chúng tôi sẽ kéo tới thăm anh. Lúc chúng tôi đến nhà, anh Hai đã biểu lộ sự vui mừng khó tả. Anh thân tình nói với anh em chúng tôi: “Lúc này, khi tụi bây gọi, tao phải ráng bò tới chiếc điện thoại để nghe,

còn bây giờ thì tao thách tụi bây chạy lại tao!”. Một câu nói thật hồn nhiên, dân dã, nhưng sao quá đổi thân thương.

Với 79 tuổi đời, gần 60 năm tuổi Đảng, đi suốt cuộc trường chinh vạn dặm, từ những ngày máu lửa của cuộc Nam Kỳ khởi nghĩa, 5 năm bị đày đi lưu xứ và biệt giam tại chốn địa ngục trần gian ở nhà tù Côn Đảo; đến lúc kết thúc vẻ vang hai cuộc kháng chiến thần thánh chống thực dân Pháp, chống đế quốc Mỹ, trong thời kỳ xây dựng và phát triển đất nước, anh Hai Văn thật xứng đáng là một chiến sĩ cộng sản kiên cường trên mảnh đất quê hương “Thành đồng Tổ quốc”, xứng đáng là người con trung hiếu mẫu mực của nhân dân.

Đồng chí Phan Văn Đáng đã có nhiều cống hiến đối với cách mạng Việt Nam, suốt đời phấn đấu vì nước, vì dân. Đồng chí đã có nhiều bài viết về xây dựng Đảng, về vai trò tiên phong của người cán bộ, đảng viên... Phẩm chất đạo đức, tinh thần, cốt cách của người chiến sĩ cộng sản Phan Văn Đáng là tấm gương sáng cho cán bộ, đảng viên học tập, noi theo.

Sau ngày Tổng khởi nghĩa giành chính quyền trong Cách mạng Tháng Tám năm 1945 và từ khi mở đầu cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp trên chiến trường Nam Bộ, được trường thành trong những cương vị và chức vụ công tác: Chỉ đạo quận Tam Bình, Chủ nhiệm Mặt trận Việt Minh tỉnh Vĩnh Long, Phó Bí thư Trung ương Cục miền Nam, Phó Ban đại diện Đảng và Chính phủ tại miền Nam, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IV, Phó Chủ tịch Ủy ban Thường vụ Quốc hội,... và hơn 20 năm ở trong Ban Chấp hành Trung ương Đảng, anh Hai Văn luôn luôn hoàn thành xuất sắc những lời giáo huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh kính yêu: “Nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng”.

Là một người suốt đời hy sinh, xả thân chiến đấu không hề mệt mỏi cho sự nghiệp cách mạng thiêng liêng của Đảng và dân tộc, cho đến khi nhắm mắt xuôi tay, anh Hai Văn luôn “chiến đấu” trên mặt trận tư tưởng. Chúng ta đều biết, vốn không phải là một người quen với nghề nghiệp viết, thế mà trong hơn 10 năm, thời gian anh được nghỉ, anh đã chống chọi quyết liệt với ốm đau, bệnh tật, sử dụng báo chí làm phương tiện truyền tải tư tưởng và tình cảm thiết tha của mình đến đồng chí, đồng bào. Không ai có thể ngờ rằng, từ năm 1985 đến năm cuối đời (1997), anh Hai Văn đã hoàn thành tới 43 bài viết, trong đó 27 bài được anh chọn lọc và đăng tải trên các trang báo chí.

Giờ đây nhớ tới anh, ngồi lần giờ đọc lại nội dung những bài viết ấy, càng thêm quý trọng anh. Trong khối lượng bài viết phong phú này anh đã dành một vị trí quan trọng để tổng kết những bài học kinh nghiệm, bài học xương máu của nhân dân Nam Bộ qua 30 năm kháng chiến chống thực dân Pháp, chống đế quốc Mỹ trên mảnh đất quê hương được mệnh danh “Thành đồng Tổ quốc”.

Là một nhà tổ chức từng trải và dày dặn kinh nghiệm hoạt động thực tiễn, anh đã dồn tâm lực vào việc đào sâu nghiên cứu lý luận, hoàn thiện một chuyên đề trọng yếu và bức thiết đó là công tác xây dựng Đảng gắn liền với tiến trình đổi mới đất nước.

Có một hiện tượng lạ là, trong hai năm cuối đời, khi sức khỏe của anh Hai ngày càng sa sút, thì số lượng bài viết của anh chẳng những không bị suy giảm, mà lại gia tăng. Phải chăng, do cảm nhận được một điều gì đó sẽ đến với mình, nên anh đã dành hết sức mạnh nội lực, tiếp tục trên trận địa tư tưởng, lý luận để cống hiến cho sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc, trước khi vĩnh biệt cuộc đời.

Đặc biệt, trong 7 bài viết cuối cùng, có một bài làm khi tôi đọc không khỏi bồi hồi cảm xúc, đó là bài “Chủ nghĩa xã hội và vai trò của Đảng Cộng sản là sự lựa chọn của lịch sử”, được đăng trên báo *Sài Gòn Giải phóng*, tháng 5-1996. Tôi nghĩ, đó chính là con đường mà anh Hai Văn đã chọn từ mùa Thu năm 1939 khi đứng chân trong đội ngũ chính đảng tiên phong của giai cấp công nhân. Đó cũng là những lời tâm huyết của người anh, người đồng chí Phan Văn Đáng (Hai Văn)-người cộng sản trung kiên của Đảng, người con ưu tú của quê hương Vĩnh Long.

1. Nhân Kỷ niệm 100 năm ngày sinh đồng chí Phan Văn Đáng, ngày 16-10-2018, tại Vĩnh Long, Tỉnh ủy Vĩnh Long phối hợp với Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh tổ chức Hội thảo khoa học: “Đồng chí Phan Văn Đáng-Những dấu ấn trong cuộc đời và sự nghiệp cách mạng”.